

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SORANER - *bladet*

Månedsskrift for Soransk Samfund

Marts

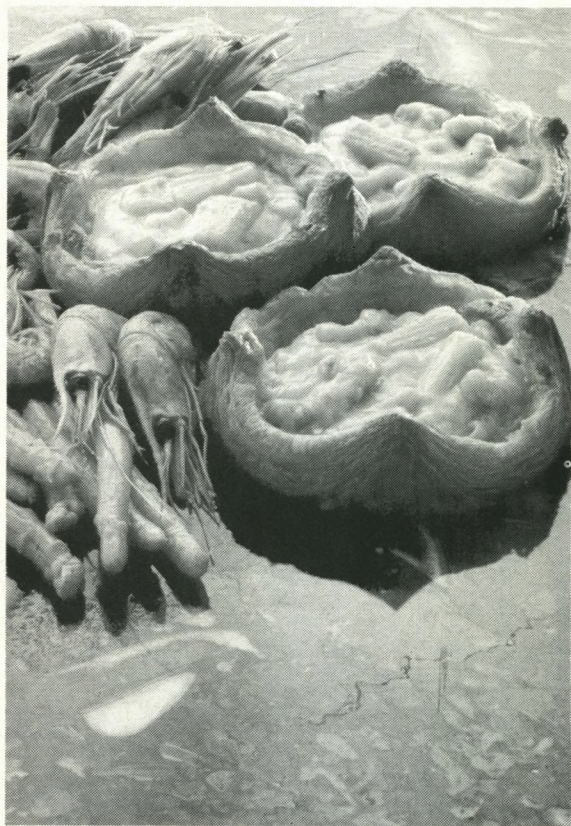
Årgang 72 . Nr. 3

1987

*Dagene længes og vinteren strenges!
(Sv. Gerner Andersen fot.)*

Friskere end friskbagt

Mette **Munk**TM

Mette Munk A/S · Göteborggade 5, P.O. Box 9 DK 5100 Odense C. Danmark · Telephone 09 13 44 13

Villum Kann Rasmussen Fonden af 1971 og Velux Fonden af 1981

I samfundet lever såkaldte stille mænd, som både udretter og yder det utrolige.

En sådan er Villum Kann Rasmussen (S 27), der støttet at Svend Kamman (S 27) har opbygget en international storvirksomhed, baseret på VKR's opfinder-snille og SK's producent-formåen.

Velux-koncernen (VE=ventilation og LUX=lys) har udviklet og markedsført ovenlys-vinduer og -konstruktioner, facadepartier o.m.a., som gennem fortsat udvikling af produkter og rationalisering af produktion har nået en uovertruffen kvalitet.

Velux-koncernen har da også opnået en god indtjening, der er anvendt til fortsat udviklings-forskning og til opbygning af to fonde, af hvilke den første blev stiftet i 1971.

Disse fonde har gennem de forløbne 15 år beriget dansk kultur og videnskab.

Man har støttet udgivelse af bøger, skrevet af ældre forfattere, man har købt indkøb af det i tiden mest avancerede udstyr til forskning, bl.a. indenfor medicin og kirurgi.

Endvidere har fondene ydet hædersgaver til arkitekter og andre, som har udviklet og spredt forståelse for dagslysets betydning i sacrale og andre rum.

Sidst og ikke mindst har fondene støttet arkæologiske projekter og har påtaget sig bekostningen af omfattende bygningsrestaureringsarbejder, såsom Christian den Fjerdes Kro i Sorø og den tidligere bibliotekssal over Trinitatis kirke.

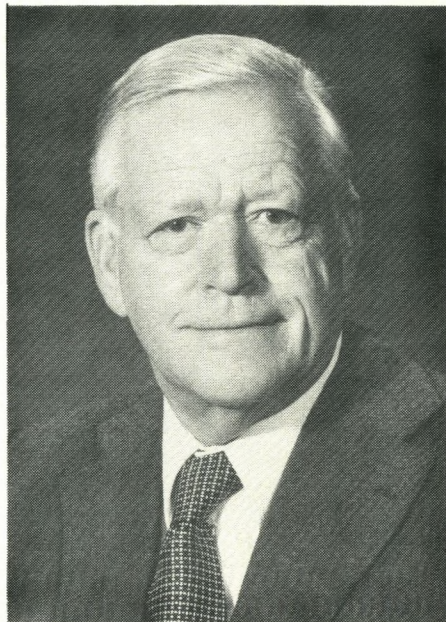
Fondene har indtil medio 1986 uddelt 77 mio. kr., et svimlende beløb. Til markering af femten-året er udgivet et overordentligt smukt hefte med en kortfattet og af beskedenhed præget virksomhedsberetning, suppleret med rapporter fra de institutioner, der har fået tildeling til indkøb af udstyr, som præsenteres, og nytteværdien, som beskrives.

Fondenes beretning afsluttes med følgende betragtning:

»I de forløbne 15 år og navnlig i de senere år er de årlige uddelinger øget, men samtidig er fondenes kapitalgrundlag styrket gennem henlæggelser, således at den hjælp, fondene kan yde samfundet efter formålene, vil få et rimeligt stort omfang med mærkbare resultater. – Her tænkes ikke alene på de såkaldte større opgaver, men i høj grad også på den opgave, fondene har sat sig overfor ældre mennesker i Danmark: at animere og hjælpe til et aktivt otium og derved forhåbentlig også til et sundt og lykkeligt liv i alderdommen«.

Noget ganske enestående er denne indsats til Fædrelandets Vel.

Dan Fink (S 27).

Villum Kann Rasmussen (S 27).

Manden bag sygdommen

Stabslæge Gordon Norrie (S 1873), der var pæredansk, men med skotske aner, er en af mændene bag sygdommens navn. – Formand for Soransk Samfund 1925–37. Æresmedlem 1938. Død 1941.

En hel del fæle sygdomme er opkaldt efter de læger, som opdagede og beskrev dem. Deres navne er i daglig brug kloden rundt. Forståeligt nok. Det er eksempelvis lettere at sige Norrie's Sygdom end at bruge doktorlatinske betegnelser som pseudoglioma, congenit progressiv oculo-acoustico-cerebral degeneration eller atrophia bulborum hereditaria, når man vil skildre en medfødt blindhed, kombineret med høreskader og åndssvaghed.

Skotske aner

Men de færreste aner, at Norrie var en elskelig og agtet dansk stabslæge med skotske aner. Denne vankundighed råder forskerparret Peter og Greta Beighton fra University of Cape Town dog bod på med fagbogen: »The Man Behind the Syndrome«, som nu udsendes af det vesttyske Springer Forlag. På engelsk.

De har fået den lyse idé at fortælle om 210 fremtrædende læger, der lægger navn til sygdomme. Det er nærliggende at sammenligne bogen med hagiografier, tilsvarende skildringer af helgeners fromme levned. Kendsgerningen er jo, at hvidkitlede heroer ikke vinder deres berømmelse ved tilfældigheder, men i kraft af begavelse kombineret med hårdt målrettet arbejde af højeste kvalitet.

Men tilsyneladende er det lettere for en kvinde at blive helgeninde end at få lov til at navngive en nyopdaget sygdom! Den katolske kirke har hidtil i højere grad end den medicinske profession givet det såkaldte svage køn chancer for at udmærke sig.

Manden bag Sygdommen er en meget dækkende oversættelse af bogens titel.

Skummer fløden

Peter og Greta Beighton har et nyt bind i

skrivemaskinen; de er ganske klar over, at deres bog ikke har det hele med.

»Vi søgte at skumme fløden, men gjorde dog mest ud af de læger, der er døde – eller så højt til års, at de har hævet sig over fagfællers skinsyge«, fortæller forfatterne.

Flede udmærkede danske læger har fået mere end fodnoter i »The Man Behind the Syndrome«. Blandt dem er som nævnt øjenlægen Gordon Norrie, der døde mæt af dage i 1941, 86 år gammel.

Han vandt sin position gennem sit arbejde, sine meninger og ideer, og ikke ved blank facilitet og banal elskelighed. Da den spanske syge ramte landet, måtte byens overfyldte hospitaler afvise tusinder af patienter. Da skar Norrie igennem og indrettede epidemiens største lazaret i idrætshuset. Det var også hans fortjeneste, at lapisdrypning af nyfødtes øjne blev gjort obligatorisk her i landet. Denne foranstaltning frelste mange børns syn fra ødelæggelse. Men det står der ikke noget om i den nye bog.

Der er heller ikke plads til den sand-

færdige anekdote om Norries møde med en russisk officer, der søgte behandling, mens tsaren var på Fredensborg. Han betalte mere end rigeligt – men bad om fire kvitteringer, thi han havde fire stillinger i den russiske stat.

Soranske Noter

Thorkild Kjærgaard student 1963 har fra 1/1 1987 fået tildelt et Fulbright legat som gæsteprofessor i ni måneder ved University of Kansas, Kansas City. Kjærgaard er historiker med landbrugshistorie som speciale.

Brolægningen i Klosterporten

som omtales i februarnummeret, har nu medført, at Akademihavens folk snart går i gang med at brolægge Klosteralléen ned til kirken med gamle brosten fra Holbæk.

Herman Bang udstilling

Sorø Akademis Bibliotek højtideligholdt 75-års dagen for Herman Bangs død den 29. januar 1987 ved at præsentere den nyordnede Bang-samling ved en lille reception for indbudte gæster.

Alle forfatterens litterære værker i originaludgaver, hvoraf en del med interessante dedikationer og desuden et par originalmanuskripter og en omfattende korrespondance om kilderne til novellen: Irene Holm. Også smædekampagnen mod Herman Bang i det satiriske tidsskrift »Punch« og reportager fra *Illustreret Tidende* og hans skolefoto og gamle protokoller fra gymnasieforeningen Baldur, hvor HB var meget aktiv, til han blev student fra Sorø i 1875.

Våbenbogen fra Frd. V's Akademi

Stiftelsen Sorø Akademi har købt Våbenbogen af Max Girsell, omtalt i februarnummeret og overdraget den til Sorø Akademis bibliotek.

100.000 kr.

til kendt forsker

Den nye fondsbestyrelse har givet hædersprisen til fondens netop afgående bestyrelsesformand.

Den verdenskendte danske zoofysiolog og biokemiker, professor, dr. phil. med. et scient., *Hans H. Ussing* (S 29), får Novo Prisen 1987. Prisen er på 100.000 kr. – efter at skatten er betalt af Novo.

Det kommer ikke overraskende, at professor Ussing nu får den fornemme danske hæderspris. I forskerkredse mener man, han burde have haft den for mange år siden for sit banebrydende arbejde med transporten af opløste stoffer over cellernes membran og opståen af elektriske fænomener i levende organismer. Men prof. Ussing har ikke kunnet modtage prisen tidligere, for han har siden 1966 været formand for Novos Fonds bestyrelse og har altså selv været medbestemmede om, hvem der skulle have prisen.

Lige før årsskiftet trådte Hans H. Ussing tilbage som formand i Novos Fond, og det har derfor været naturligt for den nye fondsbestyrelse nu at tildele ham prisen.

Professor Ussing fyldte 75 år den 30. december 1986, men han er stadig videnskabeligt meget aktiv og fortsætter sit internationale forskningsarbejde, bl.a. i nært samarbejde med amerikanske forskere. Han startede sin forskningskarriere hos professor Aug. Krogh, men har senere selv opbygget en forskningsskole, der har trukket talrige udenlandske forskere til Danmark, og som har bibragt H. H. Ussing megen international hæder. Han er æresmedlem af mange udenlandske videnskabelige selskaber og æresdoktor ved en række universiteter. Han fik i 1950 Ekstra Bladets videnskabelige ærespris og er senere hædret med den norske Anders Jahre-pris, Rosenkjær-prisen, Homer Smith Award, Amory Prize, Alfred Benzon prisen og Ole Rømer medaljen.

Onkel Theodors hest

Karen Margrethe Friis, født Schöllers erindringer 1897-1977. C. A. Reitzels forlag 1986. Pris: kr. 146,40.

Sølvsmeden Knud Holst Andersen (S 54) har på basis af et efterladt ufærdigt manuskript i samarbejde med sin afdøde moder skrevet denne dejlige og festlige bog om originale, respektløse mennesker, som har mod til at være sig selv og nyde livet i en livlig familiekreds med en overbærende ingeniørfar, gift med en norsk operasangerinde og Carmenfortolker, der på mandens krav ofrede sin teaterkarriere på ægteskabets alter og ved sølvbrylluppet sagde, at hun aldrig havde fortrudt det!

I hjemmet kom dels moderens norske kunstnervenner Edvard og Nina Grieg, de danske malere P. S. Krøyer og Th. Philipsen, sangeren Vilhelm Herold, den respektløse Mette Gauguin og komponisterne Carl Nielsen, Chr. Sinding og Emil Sjögren.

Bodil Ipsen var Karen Margrethe Schöllers nære veninde, som hun i flere perioder boede sammen med, og det var et festligt makkerskab, afbrudt af voldsom strid og forsoningens sødme. Alt fortællendes umiddelbart og naivt med stor humor.

Hendes ægteskabshistorier er bestemt

ikke kedelige. Knud Holst Andersen har fortalt mig, hvad der ikke er kommet med i bogen, at den senere Sorørektor P. H. Bohn i 1914 under en sommerferie på Bornholm friede til den 17-årige Karen Margrethe, men det blev der ikke noget ud af, vistnok godt det samme!

Bogens titel kræver en nærmere forklaring. K. M. samlede på hvide heste og talte dem, idet hun i sine drømme regnede med, at når hun nåede til nr. 100, ville hun blive gift med den første mand, hun derefter trykkede i hånden. Hest nr. 100 var drømmehesten, skinnende hvid åbenbarede den sig i et skovbryn, men drømmeprinsen sad ikke på den. I stedet begyndte hun selv at drømme om at blive en hest, som ingen kunne lægge seletøj på, og hun fik en dejlig bronzehest, modellert af hendes barndoms »kæreste« Th. Philipsen.

Den stod i hendes vindueskarm – drømmehesten, som hun lige til sin død håbede på at blive forenet med. Bogen slutter: »Når du hører en hest vrinske, så ved du, at jeg er død. Så er jeg lykkelig. Tiden er endelig blevet præcis så ligegyldig, som jeg hele mit liv har følt mig overbevist om, den er. Kun nuet eksisterer. Det evige endegyldige nu. Jeg er fri. Jeg er endelig blevet ét med hesten«.

En charmerende, hjertevarm bog om en tosset familie og deres venner, et stykke dansk kultur- og kunsthistorie gennem 80 år, en erindringernes kavalkade fra en svunden tid.

Red.

RETTELSE:

Christian Hattensen. På side 22 i februarnummeret er sket en beklagelig fejl, idet ovennævnte navn er stavet forkert. Det skal i hele artiklen være Hattensen. Fejlen skyldes udelukkende korrekturlæseren, ikke Henning Palludan eller AKR.

Undskyld!

Red.

Fra din faders hjemstavn

Da vi for 10 år siden arbejdede med Soraner-biografierne 1822-1900, fik vi en del oplysninger gennem civilingeniør Valdemar Kähler, der er søn af soraneren Gustav Kähler (1906). Valdemar Kähler var da så venlig at sende mig en fotokopi af nedenstående beretning, som jeg har forsynet med nogle noter.

Tak til Valdemar Kähler for beretningen og tak til Ulla Winther-Häuser, Odense, datter af Frederik Winther-Häuser (RF906), som beredvilligt har givet mig oplysninger om familien Häuser.

AKR.

Til Helfrid!

Fra Fortidens Sorø en liden Buket af Min-der Dig sendes fra

Harriet.

Efter at have givet en kort gennemgang af Klosters, Kirkens og Skolens historie skriver Harriet Møen født Häuser, således til sin veninde i Sverige Helfrid Jönsson f. Kähler (note 1):

Hovedgaarden Bjernedegaard ligger nær ved Kirken i Bjernede. Den forekommer allerede i det 13' Aarhundrede, altsaa da Hvidernes Slægt residerede paa Egnen. Den tilhørte da Slægten Lunge. I Slutningen af det 14' Aarhundrede mener man, at den vistnok ved Giftermaal kom i Slægten Moltkes Besiddelse. Derfra kom den i Begyndelsen af det 15' Aarhundrede til Roskilde Bispestol, som bortbyttede den til Sorø Kloster, og så forsvinder Gaarden som særlig Ejendom. Men Bjernedegaard fremstod igen senere, den havde da kun 15 Tdr. Hartkorn, men ved Nedlæggelsen af den daværende Bjernede By, som oprindelig laa omkring Kirken, blev de 7 Gaarde og 14 Huse, som Byen bestod af, lagt ind under Bjernedegaard, og den nuværende Landsby Bjernede By, der ligger mere østlig for Kirken, fremstod først efter Udskiftningen.

Da Din Bedstefar, Godsejer J. Kähler (note 2), ejede Bjernedegaard, hørte der 558 Tdr. L. Ager, 64 Tdr. Eng og 20 Tdr. L. Mose med 66 Tdr. Hartkorn til Gaarden.

I Sune Ebbesens Kirke i Bjernede er Din Fader og hans Søkende nok holdt over Daaben, men han og hans Broder er sikkert konfirmerede i Absalons Kirke i Sorø. Jeg har nu aldrig hørt ham udtale sig derom, men det er gammel Tradition, at Akademiets Elever er blevne konfirmerede der, og saa er deres Forældre og paarørende Akademiets Gæster til Middagen bagefter den Dag, for deres Vedkommende som ikke har Deres Hjem i Byen eller Omegnen. – En Konfirmation i Sorø Kirke er gribende smuk. Det er en Dag, som den, der har været saa lykkelig at bekræfte sin Daabspagt der, omgivet af sine Kære, aldrig glemmer. Mange, baade gamle Soranere og Fremmede, kommer rejsende til Sorø den Foraarsdag, for at overvære Konfirmationen og høre Ingemanns og Bays dejlige Kantate, som kun maa bruges her. Og naar de mange unge Stemmer (Akademiets Elevers) toner fra Orglet med: »Dig han elsked, før Du Lyset skued«, og slutter med Ordene: »Og Du i hans Pa-a-a-ra-dis skal bo«, saa ser man Øjne dugges rundt omkring. For mange af de Unge, som staar paa Kirkegulvet, betyder den Dag sikkert en af deres Livs smukkeste.

Komponisten P. Heise var i sin Tid Organist ved Sorø Kirke, og Sang- og Musiklærer ved Sorø Akademi. Han har sikkert været der i Din Faders Tid (note 3), thi jeg ved, han var Lærer for en af min Faders Venner, som var gammel Soraner, han hed Forstkandidat *Wendt* (note 4), og var paa Alder med Din Fader. Af kendte Personer var Siboni og saa Jähnigen Heises Efterfølgere. Den sidstnævnte var Faders gode Ven og min Lærer og mine Søsken- des.

I Tresserne var i alle Fald Pastor *Zeut-*

hen Præst ved Sorø Kirke (note 5). Hans Bolig, som han selv byggede, blev senere mit kære barndomshjem. Hans Konfirmander gik til Konfirmationsforberedelse i det Værelse, som senere blev mine Forældres Soveværelse. —

I Sorø har det i Dine Bedsteforældres Tid været Kammerherre Hoppe, som var Amtmand (senere Kammerherre Vedel). Og hvis nogen blev syge paa Bjernede- gaard, var det nok Doktor *Boysen* (note 6) fra Sorø, som blev hentet.

Naar Din Bedstefader ved Terminerne skulde betale Renter til Sorø Akademi, skete det den Gang hos Etatsråd *S. Povel- sen* (note 7), som var Godsforvalter der. Han ejede tillige Alstedgaard og var kendt i sin Tid som en vistnok dygtig og rig mand.

En Søn blev gift med min Bedstemoders kæreste Barndomsveninde, hun var meget sød, han var Løjtnant, og de var forlovede fra ganske unge, men Ægteskabet blev kortvarigt, de blev skilt (note 8).

En anden Søn levede i Sorø, da jeg var en lille Pige (note 9).

Mange kendte Navne har været knyttet til Sorø. Digteren *Bernhard Severin In- gemann* og hans elskede Hustru, *Lucie*, boede i den Rokokobygning paa højre Side af Sorø Akademi, i den tilsvarende paa den modsatte Side boede Professor Molbechs. — Ingemann var jo — foruden at være en elsket Digter, Lektor paa Akade- miet, og ogsaa nogle Aar Direktor for det. — I Sorø er hans dejlige Salmer, de mange skønne Morgen- og Aftensange, hans histo- riske Romaner — hvori Hvidernes Slægt spiller en stor Rolle — og mange andre smukke Digterværker blevne til. — Du kender nok i alle Fald fra Reproduktioner — Maleriet, hvor han staar paa Trappen til sit Hjem og modtager Guld- hornet paa sin 70 Aarsdag af unge skøn- ne Kvinder, hvoraf *Helene Nyblom* (note 10), Maleren Roeds Datter, er den ene. — Din Fader har kendt Ingemann fra Sorø- tiden, thi han døde først 1862.

Jeg mindes deres gamle Pige, da jeg var Barn, *Sophie Ingemann*, blev hun kaldt,

og jeg syntes, at det var umaadelig interes- sant at høre hende fortælle om det Inge- mannske Hjem. Fru Ingemann malede og interesserede sig særlig for at male Alter- tavler. De elskede deres smukke Hjem, hvorfra der er den dejligste Udsigt over Søen. — De hviler paa Kirkegaarden lige overfor Hjemmet. — I min Tid boede Dig- teren *Michael Rosing* (note 11) i Inge- manns gamle Hjem, dem kom jeg somme Tider ned og besøgte. Han var ung Ad- junkt, da Ingemann levede, og fra det Tidspunkt var det, den Tildragelse fandt sted, som Provst Martensen-Larsen omtal- ler i en af sine bøger. Martensen-Larsen var Domprovst i Roskilde før Skovgaard Petersen. — Ingemann spadserede i Filo- sofgangen (Skoven lige ved), sammen med Rosing, da de begge pludselig saa en Skik- kelse gaa foran dem, det var fuldstændig Ingemann, som jo i Virkeligheden gik ved Siden af Rosing. — Skikkelsen gik foran dem til Ingemanns Hus. Saa forsvandt Sy- net, og fru Ingemann kom ud, urolig — og lod sig ikke stille tilfreds, før Rosing love- de hende at tilbringe Natten hos dem, skønt han selv da boede i et Hus lige over- for Ingemanns.

Om Natten styrtede Loftet derovre i Rosings Soveværelse ned. Hvad der havde vist sig for de to Herrer, var et Varsel!

Medens jeg nu i Tankerne er lige ved Sorø Kirke, maa jeg da fortælle, at for- uden Hvideslægten har i Tidens Løb mange andre berømte Mænd og deres Fa- milie fundet deres sidste Hvilested i Kir- ken. — Vor store Digter, *Holberg*, ligger alene i et af Kapellerne i en monumental Marmorsarkofag. — Ude i de skønne Om- givelser i Akademihaven findes en meget smuk statue af ham — særlig en Soraner maa vel med Taknemmelighed mindes den mand, som skænkede alt sit Gods til Sorø Akademi. — Af konger hviler her tre, nemlig *Christoffer II* og hans Dronning *Eufemia*, samt en lille Prinsesse, og Søn- nen *Kong Valdemar Atterdag*, hans Kiste er en mægtig sort Marmorsarkofag, og saa hviler hans Datter Margrethes Søn, den unge *Kong Oluf* her. — *Dronning Mar-*

grethe fik først sin Hvileplads her, men blev senere ført til Roskilde. – Valdemar Atterdags lidenskabelige Kærlighed til den skønne Tove maa man mindes, naar man staar ved hans Kiste til højre bag Alteret i Sorø Kirke. Mange er de Digtere, der smukt har besunget dette Kærlighedsforhold, og hans Kærlighed til Slottet Gurre. Sagnomspunden er hans Kiste; herfra mente Folk i gammel Tid, at han stadig fortsatte sin vilde Jagt ved Nattetid til Gurre: »Lad Gud kun beholde sit Himmerig, har jeg blot Gurre«.

Sorø Kirke er herlig, rig paa gamle Minder og Romantik. Intet staar ved Siden af den, naar man ser den opløst en Juleaften, og de gamle Julesalmer toner under dens Hvælvinger.

Akademihaven med sine gamle pragtfulde Alléer, skønne Blomsteranlæg o.s.v. og dejlige Beliggenhed ved Søen, bedaarer alle. – Og skovene! – Naar Skovene om Sorø staar i lysegrøn Pragt med Anemoners hvide Sne i Skovbunden! – Ingen Steder er smukkere, og ingen Soraner glemmer dem nogensinde.

Man forstaar, at Ingemann og de andre Digtere blev inspirerede her.

I Bjernedegaards Omegn er der forskellige store Gaarde, hvor dine Bedsteforældre nok har haft deres Omgang. – Nær ved, i Slaglille, ligger »Sorø Store Ladegaard«. Den ejedes den Gang af Godsejer C. Amonsens (note 12). Tidligere ejedes den, ligesom Bjernedegaarden, af Sorø Akademi. Hovedgaarden »Mørup« (under Sorø Akademi) er der heller ikke langt til, den ligger i Fjenneslev, og mange andre store Gaarde ligger lidt længere borte. Om Vinteren er Din kønne, den Gang unge Bedstemoder, jo nok kørt afsted i Wienerovnen fra Bjernedegaard til Sorø med sine unge Døtre til de stilfulde Baller paa Sorø Akademi, da hun havde sine Sønner der. –

Og alle de unge den Gang har sikkert moret sig lige saa vidunderligt der, som vi andre mange Aar efter.

Spørg en Baldame fra Akademiballer-

ne, om hun har moret sig der; – Øjnene vil tindre ved Mindet. –

Det var jo ogsaa i de Aar, hvor Livet laa i Rosenrødt.

Efter at Dine Bedsteforældre solgte Bjernedegaarden, har den haft forskellige Ejere. – I min Barndom og tidlige Ungdom tilhørte den Godsejer *Madsen* (note 13). Efter hans Tid har den været paa forskellige Hænder og er endt med at blive udstykket. Bjernedegaard fik samme tragiske Skæbne som saa mange andre store Gaarde i vor Tid. Bygningerne fik Lov at staa og forfalde. Hvad der i Dine Bedsteforældres Tid fortalte om Dygtighed og Meneskelykke, ser man ikke meget af mere.

Maaske vil Fremtidens Historiekrivere engang fortælle om en ny Bjernedegaard, der igen er samlet af det spredte, der hvor Din Faders Vugge stod i Hvidernes minderige Egn om Sorø.

København, den 26. juli 1938.

Harriet Møen, f. Häuser.

NOTER:

1) Helfried er født 1873 i Sverige og blev gift med en svensk landmand Jönsson. Hun var datter af soraneren *Valdemar Kähler* (R 1863), der 1868 blev ejer af gården Säbyholm i Skåne, hvor han døde i 1924. Gården er stadig i familiens eje. Harriet født Häuser blev gift med redaktør Janus Møen (1876-1946). Hun blev født i Sorø 1879 som den ældste datter af bogtrykker, redaktør af Sorø Avis Carl Christian Häuser (1852-1922), og døde 1947. Hun havde soraner-brødrene *Vilhelm Winther-Häuser* (1895), *Helge W.-H.* (R 1903) og *Frederik W.-H.* (R 1906) samt søsteren Yelva Häuser (1882-1947), der var telegrafist i København.

2) Godsejer Joachim Kähler (1797-1884) stammede fra Hamborg. Han ejede Bjernedegaard fra midten af 1820'erne til 1876. Han blev stamfar til adskillige soranere, se familieoversigten KAHLER i Soraner-Biografier 1901-1960 (1970):7-26.

Til de her nævnte bør føjes datteren Thora Kähler (1842-1918), der blev gift med soraneren *Louis Gustav Vilhelm Thiel* (1865).

3) Peter Heise (1830-1879) var organist og

sanglærer i Sorø 1857-64. Han efterfulgtes af Erik Siboni (1828-1892), der 1883 fulgtes af Carl Jæhnigen (1844-1910), som virkede til sin død.

4) *Jens Peter Groth Wendt* (R 1866) virkede ved Sorø-skovene fra 1874 til sin død (i Vindelbrohuset) 1911.

5) Ludvig Zeuthen (1805-1874) var sognepræst i Sorø 1849-60, senere i Fredericia. Han havde 3 soranersønner, der alle tog eksamen 1857. Han efterfulgtes af Henrik Christopher Glahn (1810-91), der var sognepræst i Sorø til sin død.

Den omtalte bygning, Rolighed nr. 13 (overfor Klubbens Hotel), lod pastor Zeuthen opføre 1856. Den havde smukt kamtakkede gavle, der senere blev fjernet. Hele bygningen blev revet ned 1981, se bogen »Historiske huse i Sorø« (1982):4.

6) Rasmus Bruun Bojesen (1805-1877) var læge i Sorø fra 1835 til sin død, distriktslæge fra 1843. Om hans store soraner-familie se familieoversigten BOJESEN i »Soraner-Biografier 1822-1900« (1977):519.

7) Etatsråd Søren Kierulff Povelsen (1788-1861) var godsinspektør ved Sorø Akademi fra 1817 til sin død og ejede Alstedgaard fra 1812. Han havde 3 soraner-sønner.

8) Harriet's faders forældre var våbenmester Johan Christian Gottlieb Heuser (1815-?) gift 1841 med Frederikke Margrethe Olesen (1815-?) fra Fredericia.

Harriet's moder var Agnes Wilhelmine Winther (1855-1931), datter af malermester, dekorationsmaler, stukaturfabrikant samt tegnelærer ved Teknisk Skole i Fredericia Jørgen Grønvold Winther (1823-1900) gift 1850 i Odense med Andrea Jacobine Noline Larsen. Sidstnævnte kunne være den nævnte bedstemoder, og hendes kæreste veninde vil da sikkert være Louise Glerup, som 1854 blev gift med etatsråd Søren Povelsens søn, soraneren premierløjtnant *Povel Emanuel Povelsen* (1839), men helt sikkert vides det ikke.

Louise Glerup stammede fra herregården Vang nord for Nørresundby (i godsejer-dynastiet Glerups eje 1785-1899), hvor kunstnere, digtere og videnskabsmænd færdedes. Louise Glerup var bekendt for sin skønhed og djærvehed, og det var til hende, at Christian Winther skrev sangen: Hil dig, dejlige Mø, Du stolte Datter af Jutland...

(*F. C. Matthiessen* (S 1875) i Soransk Tidsskrift 1912: 341).

9) Jean Cadet Povelsen (død 1885) overtog Alstedgaard efter faderens død i 1861, solgte den senere og levede derefter i Sorø; en lille

særting, der færdedes på en underlig sky måde hyllet i en stor slængkappe.

(Soransk Tidsskrift 1912:341 og Soraner-Bladet 1916:10).

10) Harriet Møen har i marginen til sin smukt håndskrevne beretning tilføjet: »Forfatterinden g.m. Professor N. Upsala. Brylluppet stod hos Heises i Sorø«. Der kan yderligere tilføjes: Se Helene Nyblom: »Livsminder fra Danmark 1843-1864« (København 1923).

11) Digteren Hans Peter *Michael* Rosing (1830-1904) blev lærer på Herlufsholm 1859 og derfra overflyttet til Sorø 1863. Han har åbenbart besøgt Sorø, inden Ingemann døde i 1862. Michael Rosing boede i Ingemanns Hus 1883-1901.

12) Christian Amon Amonsen ejede Sorø Store Ladegaard 1861-71.

13) Joachim Kähler solgte Bjernedegaard 1876 til billedhugger Gundo Seirsfred Vogt (1852-1939), som videresolgte den til Christian Madsen, der 1904 afhændede den til sagfører Niels Søren Svendsen (1858-1925). I 1924 blev den købt af grevskabet Lerchenborg, der udstykkede jorden og nedrev de af Kähler 1847-55 opførte avlsbygninger. Hovedbygningen eksisterer endnu. Om gårdens tidligere historie, se Trap: »Danmark«.

Torbjørn Bennike 70 år

Den 30. april 1987 afgår Torbjørn Bennike (S 36) på grund af alder (70) fra sin stilling som overlæge og lektor i infektions- og tropesygdomme ved Rigshospitalets epidemifdeling. Han holder sin afskedsforelæsning onsdag den 11. marts kl. 14,00 i Rigshospitalets store auditorium 1, Blegdamsvej 9:

»Blegdammen« tur-retur (1948-54/1982-87) med omvej over Ækvator. Glimt fra 9 års tropetilværelse med »Service, Training og Research«.

Næste kapitel foregår i Zambia, hvor TB skal være associate professor i medicin ved University of Zambia (P. O. Box 31 338, Lusaka, Zambia) de næste to år.

(fortsat)

H. C. Andersen og Kristian Zahrtmann

De kom så til »den Pude, der stod lodret ved Fodenden af Sengen. – Var det denne? – Arrigt »ja«. – Det hjalp ikke, at oldfruen sagde, at det var den samme, der altid ha stået for Enden af Konferentsraadens Seng«.

»Han tillod ikke at have set den før. – Tilsidst kom det: »I min Seng har der altid staaet en silkebetrukket Pude, men hvad er det for noget Pøjt?« – Det var et nyt betræk.

Det er ikke sikkert, Zahrtmann husker rigtigt. Der gik flere år, før han skrev historien ned, og i mellemtiden var den formodentlig ikke blevet mindre dramatisk!

Visse detaljer i hans beretning tyder på, at han ikke altid er helt nøjagtig.

Men han har jo da ret i, at H. C. Andersen havde sine særheder. »Har Nogen i min Kreds været det, saa var det ham, der var Prinsessen paa Ærten. Fintfølende var han«.

Episoden med puden fandt sted i juni 1874. Da var Zahrtmann blevet maler og havde bl.a. malet de første Leonora Christina billeder.

På Holsteinborg opholdt han sig fra den 10. til den 14. juni. »Han gjorde et livsfrisk Indtryk«, skriver H. C. Andersen, som også omtaler en lille diskussion, de havde den første dag.:

Zahrtman »udtaler sig meget varmt om Marstrand, synes at sætte ham over alle danske Malere, hvilket vakte Opposition hos mig; Bloch har han meget at indvende imod; roste de mange Figurer paa Marstrands Billeder og var ikke for, at Bloch gav kun een eller to«.

»Jeg sagde, at det forekom mig betydeligst ved faae Midler at kunne udtale klart og slaaende sin Tanke«.

De følgende dage har de muligvis fortsat diskussionen om Marstrand og Bloch. Talt med hinanden har de ihvertfald, selv om det ikke nævnes i H. C. Andersens dagbog.

Næste gang Zahrtmann dukker op i dagbogen, er den dag han skal rejse, den 14. juni. Den formiddag går digteren haven rundt og binder »en broget Bouquet af Blod-Hassel, rød Papaver og guule Schorsoneer Blomster, hvide Seriner, Laurus Cerasus og lange Græsstraae«.

Efter frokost læser H. C. Andersen eventyr for nogle gæster. Og så kommer det: »Klokken 3 reiser den unge Zahrtmann ind til Kjøbenhavn, skrev til ham

Til Maleren Christian Zahrtmann fra Bornholm

Paa Bornholm man finder Diamanter,
Men ikke ægte.

Som kunstner viis os at det ikke sandt er.

Og Godtfolk ei kan nægte

at Een vi fik derfra – og han er ægte.

I september 1874 var Zahrtmann på visit hos H. C. Andersen i København, og en aften i april 1875 traf han for sidste gang den da meget trætte og derfor urimelige digter.

»Kort efter tog jeg til Ribe«, skriver Zahrtmann.

»Han døde, mens jeg var der. – Jeg holdt meget af ham. Han var god, især meget klog, et af de betydeligste Mennesker, mit Liv har ført mig i Møde ... Der har siden mit nittende Aar ikke været nogen Uge uden at jeg har tænkt taknemmelig paa ham«.

Rektorkontoret

og de øvrige administrationskontorer er sidst i februar flyttet fra Hovedbygningen til Ingemanns Hus. De forladte lokaler skal bruges til EDB rum, som i et par år har været på biblioteket.

Red.

Ægte Fadøl er lidt mere...

Den ægte Fadøl
Frisktappet direkte
fra Faxe's fadøl-arkiv.

Lønnesølser 16 det danske folk

**FAXE
FAD**

FRISKTAPPET DIREKTE FRA FAXE'S FADØL-ARKIV

FESTLIG,
FRISKTAPPET,
FORNØJELIG,
FYLDIG...

Leverandør til det danske folk

FAXE
BRYGGERI

Gaver i anledning af Skolens 400 års jubilæum

Sorø Kommune har skænket et legat med en kapital på 50.000 kr., der tildeles elever fra Sorø Kommune.

Sorø Akademis Kulturfond fik 10.000 kr. af Vestsjællands Amtskommune, 2.500 kr. af Sorø Erhvervsforening, 2.500 kr. af Sorø Håndværker- og Industriforening og 1.000 kr. af Sorø Private Realskole.

Lærerkollegiet overrakte et maleri af Jens Peter Helge Hansen, tidligere elev på Skolen.

Skolens elever skænkede en skulptur af den rumænske billedhugger Marcel Guguianu med titlen Dalila, en liggende kvindetorso i forgyldt bronce.

Endelig boggaver fra Ankerhus, rektor Arne Østergaard, og blomster fra malermester Asger Larsen, Chorus Soranus og Norups forpagter Esben Tue Christensen og P. Seligmann.

Og endelig har Carsten Hallas skænket en fornem tennisbane i grøn plast. Den er efter kyndiges udsagn pragtfuld at spille på.

Runde fødselsdage i marts 1987:

3. Pastor emer. Edward Ernsten (f. 12, S 32), Højrupsvvej 64, 2., 9900 Frederikshavn.
4. Helle Rosendal (f. 37, S 55), Bredbäcksväg 9, S-23700 Bjärred, Sverige.
5. El.designer Palle Th. Jensen (f. 37, '52), 43 Ochterloney St., Dartmouth, Nova Scotia, Canada.
5. Frimærkehandler Peter Chr. Morville (f. 27, R 44), Laguna Beach, P. O. Box 1256, Cal. 92652, USA.
6. Fuldm. Walther Abrahamsen (f. 17, R 33), Kraneledsvej 19, 4791 Borre.
6. Dyrlæge Kai Wilkens (f. 97, '13), Niels Ebbesens Vej 9, Nr. Hornbæk, 8900 Randers.

7. Kapt. Carl. Vilh. Schjørring (f. 27, R 44), ska. Emil Noldes Vej 5, 3000 Helsingør.
8. Afd. ing. Ove Lindum Frederiksen (f. 17, S 35), Gefionsvej 24, 8230 Åbyhøj.
8. Lektor Erik Hjarnø Petersen (f. 07, lærer), Søhegnet 10, Pedersborg pr. 4180 Sorø.
11. Dir. Chr. Hunderup (f. 27, '44), Slotsvej 49 A, 2920 Charlottenlund.
12. Fhv. skoleinspektør Jørgen Elkær-Hansen (f. 07, 25), Th. Philipsens Vej 19, 2770 Kastrup.
14. Marie-Louise Hansen (f. 97, R 13), Vanløse Allé 38, 2720 Vanløse.
14. Producer Anders Hauch (f. 37, S 57), Baldersgade 71, 2200 Kbh. N.
15. Søløjtn. Henri Bruun de Neergaard (f. 37, R 53), Ved Lunden 15, 4220 Korsør.
15. Bankfuldm. Jørgen Krog-Meyer (f. 37, S 55), Spigerborggade 17, 6800 Varde.
19. Cand.teol. Kjeld Bagge Juul (f. 27, S 45), Kongevejen 195, 2840 Holte.
19. Dir. Kjeld Lundby (f. 37, R 54), Jernbanevej 33-34, 5592 Ejby.
20. Lektor Jan Nielsen (f. 17, lærer), Kongebrovej 43, 4180 Sorø.
21. Disp. Svend E. Dahlberg (f. 27, R 44) Pærevangen 10, 2760 Måløv.
21. Niels Ebbeson Skovgaard (f. 27, R 44), P. O. Box 417, Kitale, Kenya.
22. Pol.ass. Mogens Brix (f. 12, R 28), Lundehusvej 19, 2100 Kbh. Ø.
23. Restauratør Erik Anton Friis (f. 17, R 33), 473 Alisal Road, Solvang, Cal. 93463, USA.
24. Cand. mag. Olga Andersen (f. 97, S 16), Kong Valdemars Vej 79, 4000 Roskilde.
24. Grosserer Knud O. Nielsen (f. 17, R 33), Gl. Kalkbrænderivej 19, 2100 Kbh. Ø.
24. Sem.lærer Børge Sibbern (f. 12, R 28), Asser Riigevej 12, 4180 Sorø.
26. Revisor Viggo Lauritsen (f. 27, R 43), Nygade 6, 4300 Holbæk.

26. Civ.ing. Svend Willert (f. 12, S 30), Pølemosen 17, Annisse pr. 3200 Helsinge.
27. Tage Birck (f. 97, S 16.), 221, 26th Str. South, Lethbridge, Alberta, Canada.
27. Lektor Hans V. Rævskår (f. 12, R 30), Vester Altanvej 36, 8900 Randers.
31. Ing. Mogens H. Nielsen (f. 27, '45), Nystedvej 14, Veddelev pr. 4000 Roskilde.

ska.: Sidste kendte adresse, oplysninger udbedes!

9 er medlemmer af Soransk Samfund.

11. Dir. Chr. Hunderup (f. 27 '44), Slotsvej 49 A, 2920 Charlottenlund.

Rettelse til Runde Fødselsdage i februar

7. februar Aage Høffner bor Østerbrogade 39, 2100 København Ø.

Soranske dødsfald

SVEND EGON JØRVANG (S 37)

10. februar 1918 – 1. januar 1987

ERIK LORENZEN (S 31)

19. juli 1913 – 25. januar 1987

HERLUF RAASCHOU-NIELSEN

(S 20)

29. december 1902 – 11. februar 1987

Frokosten 5. februar

Enhver soraner-frokost imødeses med en vis spænding: Hvem møder nu op i dag? Hvem af den gamle trofaste skare møder *ikke* op? I dag mødtes nogle, der ikke havde set hinanden i over 50 år: »Næh, er det dig! Kan du kende mig? Du ligner sgu' dig selv fra dengang, du var en stor flab!«. Ordvekslingen er herlig, og vi er alle på en måde jævnaldrende på erindringens soranske scene, der for os ældre synes mærkværdig uforanderlig: den »rigtige«

tid, uniformens tid, før revolterne vendte op og ned på de statiske tilstande!

Ole Schelde ('77), der skulle have holdt foredrag om sine togter med fiskeriinspektionsskibet ved Grønland, udeblev desværre, men heldigvis var *Peter Waagstein* til stede, han sprang op og fortalte livfuldt om marinens indsats under barske vilkår, man tænke blot på inspektionsskibet »Vædderen«s indsats julenat 1986, hvor man – takket være redningshelikopteren og oversergent *Arne Frøges* heltemodige indsats fik reddet fem islændinge, der havde tilbragt 14 timer på det stormpiskede Atlanterhav 600 km nordøst for Færøerne på en iskold redningsflåde kraftigt gynnende i 10 til 15 meter høje dønninger! Det islandske fragtskib »Sudurland«, der var på vej fra Island til Murmansk med en last sild i tønder, vendte bunden i vejret og sank; den 62-årige skipper, der var ude på sin sidste tur inden pensionering, sprang i søen og forsvandt. Af otte overlevende, der nåede op i en anden redningsflåde, døde tre af udmattelse og kulde. Flåden blev fundet af et engelsk »Nimrod«-fly, der kastede en tør redningsflåde ned til de overlevende, der havde stået i vand til knæene i 11 timer! De blev taget op af det norske skib »Polarfront« og overført til »Vædderen«, hvorfra det faldt i Arne Frøges lod at bjerge flåden med de døde...! – Engang syntes Waagstein, at han ville påskønne marinens indsats. Inspektionsskibet lå i Torshavn, alt åndede fred og ingen fare, beslutningen blev taget, tilbudet accepteret. Waagstein ilede i hast hjem til sin kone: »Jeg har inviteret hele messen fra inspektionsskibet til middag i dag!«. Stor opstandelse og travlhed, et herligt skafferi blev organiseret, og alt var klappet og klart, da skibssirenen gik i gang og forkyndte øjeblikkelig udrykning, alle mand ombord ... det var dén middag!

Formand *Ib Juul* havde været til Rus- og Trollefest på Herlufsholm sammen med sin kone; det havde været fornøjeligt og meget festligt, navnlig da Herlovianersamfundet undtagelsesvis havde fået til-

ladelse til at fejre festen på selve Herlufsholm, helt svarende til Soransk Samfunds årsfest på Sorø Akademi. Det havde gjort indtryk på Juul, at man havde startet spisningen med *Bordbøn*: »Hvorfor ikke genoplive denne udmærkede tradition hos os?«. Forslaget er hermed fremsat til forhåbentlig vedtagelse! Vor formand havde selvfølgelig hilst fra Sorø, og ligeså selvfølgelig var man havnet i den ældgamle og evigtunge diskussion om, hvilken af vore ærværdige skoler der er ældst: der *havde* jo været undervisningsvirksomhed i det soranske cistercienserkloster, så mon ikke Sorø ...? Men man aner jo intet om, hvad herlovianerne har som slutgyldig triumf!? Måske er Herlufsholm ældst? »Men én ting er herlovianere og soranere fælles om«, sagde Juul, »og det er sammenholdet omkring vore respektive skoler og glæden ved at komme sammen med kammeraterne«!

Formanden kom ind på Soransk Samfunds 125 års jubilæum i år. I bestyrelsen var man enig om, at jubilæumsdatoen måtte være den 13. december: på denne dag holdtes den stiftende generalforsamling på Hotel d'Angleterre i 1862. Men idéen til et Soransk Samfund blev opkastet den 14. april samme år, og referenten kan oplyse, at denne dato er indprentet med guld på forsiden af Samfundets mødeprotokol, der blev taget i brug ved 100 års jubilæet fejret i Sorø på datoen. Om vi skal feste på begge datoer – for en sikkerheds skyld – er det for tidligt at udtale sig om. Mere herom senere.

Følgende tretten havde trodset elementernes rasen, forladt Sjælland og fundet frem til det amagerkanske Prag: Nestor og æresmedlem *Dan Fink* '27, *Arne Staining* '29, *Gunner Holm-Petersen* og *Peter Waagstein* '31, *Hans Jørgensen* og *Jørgen Tholl* '33, *Knud Jørgensen*, '34, *Paul Rantzau* '37, *Finn Harlang* '45, *Ib Juul* '47, *Poul Andersen* '60, *Eigil Waagstein* (Peters søn) '67, samt benjamin *Hans*, der i protokollen skriver sig Tetzal Kiso-wurm, hvilket er udlagt *Kiesow* fra '73.

Da vi var tretten til bords, var alt vel-

lykket. Talrige emner af interesse blev berørt såsom den faste forbindelse over Storebælt og grundvandets forurening, men det mest interessante var dog Tholls konstatering af et meget fjernt familieskab med Poul Andersen, en fælles forfader! Jeg kan ikke huske, om der var Sem, Cham eller Japhet, men én af dem var det! De genealoger, de genealoger ...!

Nachspillet var herligt, og sandelig om ikke to kendte soranere – hvis anonymitet respekteres – sad og ventede på os. Bedst som vi sad, rejste en herre sig og bød soranerne på en omgang af verdens bedste øl »Hof«, selvfølgelig. Det var vicekontorchef *Erik Schwartz* fra Carlsberg Bryggerierne, der bragte en hilsen fra sin kollega, overassistent *Knud Emil Andersen* '52.

Vi takker for den herlige omgang og sender en hilsen til Knud Emil Andersen, som vi håber at se til Soraner-Frokost!

Vel mødt torsdag den 5. marts!

Paul Rantzau.

Adresseændringer for Skandinavien

meddeles til det lokale postkontor, der lader besked gå videre til kassereren.

Henvendelse vedrørende SORANSK SAMFUND

stiles til:
Formanden, borgmester Ib Juul
Herlev Rådhus, Bygaden 90
2730 Herlev
Telefon (02) 94 06 33

SORANERBLADET: Redaktion

Svend Ranvig
Kongebrovej 28
4180 Sorø
(03) 63 08 57 (bedst 18-19)

SORANERBLADET: Administration

Direktør Finn Harlang
Dronningens Tværgade 30, 1302 Kbh. K.
(01) 13 86 66

Sorø Bogtrykkeri APS
Alleen 9, 4180 Sorø
(03) 63 05 75

Adresseændringer og re-
klamationer rettes i Skan-
dinavien til det lokale
postkontor.

2079 III 1070 III 00

H H BACHE

ORDRUP JAGTVEJ 42 C
2920 CHARLOTTEBLUND

Indhent tilbud på

Person-, Last-, Varevogne

4300 HOLBÆK

Hovedvej 4
(03) *43 41 22

4400 KALUNDBORG

Slagelsevej 162
(03) *51 11 66

4500 NYKØBING Sj.

Autogården
(03)* 41 11 22

LYNGE & SØN A/S

INTERNATIONALT ANTIKVIARIAT

SILKEGADE 11 - DK
1103 KØBENHAVN K.
TELEFON (01) 15 53 35

Sorø Akademis
Skovdistrikt

Telf. (03) 63 01 25

gælder det **SPHAGNUM** så tal med

Pindstrup Mosebrug A/s

Pindstrup
8580 Ryomgård
Telefon (06) 39 61 00

SAAB
DACIA

Salg - Service

Aut. -forhandler
NIELS THIELE

Automobiler
STENLØSE

Tlf (02) 17 00 72